

Danuta Adamiec^a, Dobromir Dziewulak^b, Kamila Groszkowska^c,
Marta Karkowska^d, Łukasz Żołądek^e

Zasady i wymogi rekrutacji kandydatów na oficerów sił zbrojnych w wybranych państwach członkowskich NATO¹

Principles and requirements for recruitment of candidates for armed forces officers in selected NATO Member States

The paper presents information on the principles and requirements for the recruitment of candidates for officers in the armed forces in the following NATO Member States: France, Germany, Norway, the UK and the USA. Analysing the regulations in force in each country, it focuses on the requirements for candidates, the educational path of candidates and the training opportunities for officer cadres.

Keywords: armed forces, training, military, France, Germany, Norway, UK, USA

W opracowaniu przedstawiono informacje na temat zasad i wymogów rekrutacji kandydatów na oficerów sił zbrojnych w wybranych państwach członkowskich NATO: Francji, Niemczech, Norwegii, Wielkiej Brytanii i USA. Analizując przepisy obowiązujące w poszczególnych krajach, skoncentrowano się na wymaganiach stawianych kandydatom, ścieżce kształcenia kandydatów oraz możliwościach szkolenia kadry oficerskiej.

Słowa kluczowe: siły zbrojne, szkolenie, wojsko, Francja, Niemcy, Norwegia, Wielka Brytania, USA

- ^a Doktor nauk prawnych, specjalista ds. międzynarodowych Biura Analiz Sejmowych ■ Kancelaria Sejmu, Biuro Analiz Sejmowych, Wydział Analiz Prawa Międzynarodowego i Zagranicznych Systemów Prawnych, WARSZAWA, POLSKA ■ danuta.adamiec@sejm.gov.pl ■ <https://orcid.org/0000-0002-6600-4309>
- ^b Doktor nauk humanistycznych, profesor UW ■ Uniwersytet Warszawski, Wydział Pedagogiczny, Katedra Dydaktyki i Pedagogii, WARSZAWA, POLSKA ■ dobromir.dziewulak@uw.edu.pl ■ <https://orcid.org/0000-0002-7974-8024>
- ^c Specjalista ds. międzynarodowych Biura Analiz Sejmowych ■ Kancelaria Sejmu, Biuro Analiz Sejmowych, Wydział Analiz Prawa Międzynarodowego i Zagranicznych Systemów Prawnych, WARSZAWA, POLSKA ■ kamila.groszkowska@sejm.gov.pl ■ <https://orcid.org/0000-0002-8618-1302>
- ^d Doktor nauk humanistycznych, adiunkt ■ Polska Akademia Nauk, Instytut Filozofii i Socjologii, WARSZAWA, POLSKA ■ mkarkowska@ifispan.edu.pl ■ <https://orcid.org/0000-0003-0747-4332>
- ^e Specjalista ds. międzynarodowych Biura Analiz Sejmowych ■ Kancelaria Sejmu, Biuro Analiz Sejmowych, Wydział Analiz Prawa Międzynarodowego i Zagranicznych Systemów Prawnych, WARSZAWA, POLSKA ■ lukasz.zoladek@sejm.gov.pl ■ <https://orcid.org/0000-0001-5247-6228>

¹ Informacja na temat zasad i wymogów rekrutacji kandydatów na oficerów sił zbrojnych w wybranych państwach członkowskich NATO (Francja, Niemcy, Norwegia, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone) sporządzona 7 marca 2022 r. na zlecenie Przewodniczącego Komisji Obrony Narodowej; BAS-WAZSP-223/22.

W opracowaniu przedstawiono informacje na temat zasad i wymogów rekrutacji kandydatów na oficerów sił zbrojnych w wybranych państwach członkowskich NATO: Francji, Niemczech, Norwegii, Wielkiej Brytanii i USA. Przeanalizowano informacje dostępne w polskich i obcojęzycznych źródłach, na stronach internetowych ministerstw obrony narodowej oraz organizacji zajmujących się problematyką militarną.

Wstęp

We **Francji** kandydaci na oficerów szkoleni są w ramach poszczególnych rodzajów sił zbrojnych. Proces kształcenia oficerów obejmuje szkolenie wstępne na poziomie inżynierskim w Szkole Wojskowej Sił Lądowych, Szkole Morskiej lub Szkole Sił Powietrznych oraz roczną aplikację specjalistyczną, przeprowadzaną w wojskowych szkołach specjalistycznych, właściwych dla danego rodzaju sił zbrojnych. Kandydaci na oficerów są rekrutowani w konkursach zewnętrznych wśród cywilów lub w rekrutacjach wewnętrznych spośród podoficerów, oficerów kontraktowych lub szeregowych. W celu zajmowania kolejnych stanowisk służbowych oficerowie mogą kontynuować naukę na specjalistycznych kursach i szkoleniach. Kandydaci na oficerów mogą kształcić się także w pięciu głównych szkołach wojskowych, niepodlegających rodzajom sił zbrojnych.

W **Niemczech** wymagania stawiane kandydatom na oficerów Bundeswehry, a także przewidywane ścieżki kształcenia dla kandydatów na oficerów uzależnione są od ich planów uzyskania docelowego wykształcenia (kierunek, specjalizacja) oraz od rodzaju sił zbrojnych, w których zamierzają służyć. Kandydaci do szkolenia oficerskiego, którzy mają wykształcenie średnie, muszą mieć ukończony 17. rok życia i nieprzekroczony 29. rok życia. Na szkolenie przyjmowani są kandydaci legitymujący się maturą, dyplomem zawodowym lub maturą i ukończoną praktyką zawodową. Kandydaci na oficerów, którzy mają wykształcenie średnie i planują uzyskanie dyplomu ukończenia studiów wyższych, są zobowiązani do ukończenia rocznego szkolenia wojskowego w szkole oficerskiej. Muszą oni spełniać warunki pozwalające na rozpoczęcie studiów uniwersyteckich.

W **Norwegii** oficerem sił zbrojnych może zostać osoba posiadająca akademickie i wojskowe wykształcenie oficerskie. Konieczne jest ukończenie podstawowego szkolenia oficerskiego na uczelni wojskowej. Oficerem może zostać również osoba, która uzyskała dyplom cywilnej uczelni wyższej, jeśli ukończy podstawowy kurs oficerski. Nabór do uczelni wojskowych odbywa się w tzw. procesie naboru i selekcji.

W **Wielkiej Brytanii** przewiduje się pięć ścieżek rekrutacji oficerów. Pierwsza ścieżka to bezpośrednia kwalifikacja, a oficer wyszkolony w tym trybie określany jest mianem regularnego oficera. Kandydat na oficera może być zarówno absol-

wentem szkoły średniej, jak i absolwentem szkoły wyższej. Druga ścieżka rekrutacji oficerów to kwalifikacja specjalistów. Ta droga rekrutacji dotyczy przede wszystkim lekarzy, dentystów, pielęgniarek, farmaceutów, weterynarzy, specjalistów ds. ochrony środowiska, prawników itp., a także studentów tych kierunków i specjalności, którzy po ukończeniu drugiego roku studiów mogą uzyskać stypendium na pokrycie kosztów pozostałego toku studiów oraz otrzymać jednorazową kwotę pieniężną po ukończeniu szkolenia kadry oficerskiej. Trzecia ścieżka rekrutacji to staż oficerski. Dotyczy ona osób w określonym wieku, które uzyskały odpowiedni wynik na egzaminie wstępnym do szkoły wyższej oraz określony wynik końcowy. Czwarta ścieżka to rekrutacja za pośrednictwem programu stypendialnego. Piąta ścieżka to rekrutacja, w której biorą udział żołnierze służby czynnej. Kandydaci na oficerów, którzy są podoficerami, muszą uzyskać odpowiedni wynik podczas oceny komisji rekrutacyjnej dla żołnierzy starszych stopniem, a następnie ukończyć szkolenie dla kadry oficerskiej. Kandydaci na oficerów, którzy są żołnierzami w służbie czynnej w stopniu niższym niż podoficerski, są zobowiązani uzyskać określony wynik podczas oceny przeprowadzanej przez oficerską komisję rekrutacyjną.

W **Stanach Zjednoczonych** przewiduje się kilka możliwości uzyskania stopnia oficerskiego. Należą do nich: ukończenie uczelni wojskowej jednego z rodzajów sił zbrojnych; ukończenie szkolenia dla kandydatów na oficerów, przeznaczonego dla absolwentów cywilnych szkół wyższych; ukończenie szkolenia korpusu oficerów rezerwy jednego z rodzajów sił zbrojnych, które przeznaczone jest dla studentów cywilnych szkół wyższych; mianowanie bezpośrednio wysoko wykwalifikowanych specjalistów, takich jak np. lekarze, inżynierowie, którzy przechodzą skrócone szkolenie wojskowe; ukończenie podczas pełnienia czynnej służby wojskowej (w stopniu nieoficerskim) szkolenia dla kandydatów na oficerów w ramach specjalnego programu szkoleniowego.

Francja

We Francji kandydaci na oficerów szkoleni są w poszczególnych rodzajach sił zbrojnych. Proces kształcenia oficerów obejmuje szkolenie wstępne na poziomie inżynierskim w Szkole Wojskowej Sił Lądowych, Szkole Morskiej lub Szkole Sił Powietrznych oraz roczną aplikację specjalistyczną, przeprowadzaną w wojskowych szkołach specjalistycznych, właściwych dla danego rodzaju sił zbrojnych. Kandydaci na oficerów są rekrutowani w konkursach zewnętrznych wśród cywilów lub podczas rekrutacji wewnętrznych spośród podoficerów, oficerów kontraktowych lub szeregowych. W celu zajmowania kolejnych stanowisk służbowych oficerowie mogą kontynuować naukę na specjalistycznych kursach i szkoleniach. Kandydaci na oficerów mogą kształcić się także w pięciu głównych szkołach wojskowych, niepodlegających rodzajom sił zbrojnych:

- Szkoła Politechniczna (*École Polytechnique*²),
- Szkoła Oficerów Żandarmerii Narodowej (*École des officiers de la gendarmerie nationale*³),
- Narodowa Wyższa Szkoła Inżynierów Uzbrojenia (*École nationale supérieure de techniques avancées Bretagne*⁴),
- Szkoła Służby Zdrowia Sił Zbrojnych (*École militaires de santé des armées*⁵),
- Szkoła Komisarzy Sił Zbrojnych (*École des commissaires des armées*⁶).

W siłach lądowych podstawową jednostką odpowiedzialną za szkolenie wojskowych jest Specjalna Szkoła Wojskowa Saint-Cyr (*École spéciale militaire de Saint-Cyr*⁷; dalej: EMS). Za realizację szkolenia personelu wojskowego odpowiada Dyrekcja Zasobów Osobowych Sił Lądowych. EMS kształci oficerów na dowódców w jednostkach operacyjnych sił lądowych, na stanowiska kierownicze w armii, sztabie obrony i sztabach międzynarodowych. W EMS prowadzone jest szkolenie wojskowo-akademickie, zgodne z systemem bolońskim, w trzech obszarach: humanistycznym, ekonomiczno-społecznym oraz nauk ścisłych. Szkolenie jest prowadzone na poziomie inżynierskim i może być następnie uzupełnione studiami specjalistycznymi w szkołach aplikacyjnych. Kształcenie w EMS mogą podjąć zarówno cywile, jak i wojskowi, a proces rekrutacji zależy od przygotowania i doświadczenia kandydatów. Rekrutacja do EMS odbywa się na podstawie egzaminów wstępnych oraz testów sprawności fizycznej. Nie są przeprowadzane testy psychologiczne. Każdy z kandydatów jest zobowiązany do wypełnienia formularza dotyczącego stanu zdrowia (*Questionnaire de sante prealable à l'engagement*⁸). Formularz zawiera sekcję poświęconą zdrowiu psychicznemu, która obejmuje pytania o: historię konsultacji psychologicznych lub psychiatrycznych, klaustrofobię, stany lękowe, ataki paniki, problemy z gniewem, załamania nerwowe, zaburzenia odżywiania, samookaleczenia, próby samobójcze.

Podstawowym rodzajem studiów w EMS jest 3-letni kurs dla kandydatów cywilnych do 22. roku życia przeznaczony dla: 1) absolwentów szkół średnich mających maturę (BAC), którzy ukończyli dwuletnie kursy przygotowujące do szkół wyższych (*Classe préparatoire aux grandes écoles*), lub 2) absolwentów trzyletnich studiów licencjackich. Podstawą przyjęcia na studia do EMS jest pomysłne zdanie egzaminów wstępnych, które składają się z egzaminów pisemnych,

² <https://www.polytechnique.edu/>.

³ <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/eogn/>.

⁴ <https://www.ensta-bretagne.fr/fr>.

⁵ <https://www.emslb.defense.gouv.fr/esa>.

⁶ <https://www.defense.gouv.fr/commissariat/nos-ecoles/ecole-des-commissaires-des-armees>.

⁷ <https://www.st-cyr.terre.defense.gouv.fr/index.php/L-Academie/L-Ecole-Speciale-Militaire-de-Saint-Cyr>.

⁸ <https://www.st-cyr.terre.defense.gouv.fr/index.php/content/download/14271/86752/file/Questionnaire%20de%20sante%20prealable%20C3%A0%20lengagement.pdf>.

ustnych oraz testów sportowych. Kandydaci wybierają jeden z trzech obszarów kształcenia: humanistyczny, ekonomiczno-społeczny oraz nauk ścisłych. Zasady prowadzenia rekrutacji i przeprowadzania egzaminów zostały określone w rozporządzeniu z 5 stycznia 2022 r. w sprawie konkursowych egzaminów wstępnych do Specjalnej Szkoły Wojskowej Saint-Cyr (*Arrêté du 5 janvier 2022 relatif aux concours d'admission à l'École spéciale militaire de Saint-Cyr*⁹).

W obszarze nauk ścisłych kandydaci mogą zapisać się na jeden z trzech egzaminów konkursowych: z matematyki i fizyki, z fizyki i chemii lub z fizyki i nauk inżynierskich. Egzamin oparte są na programie nauczania realizowanym w czasie kursów przygotowujących do szkół wyższych. Egzamin w obszarze nauk humanistycznych obejmuje historię, geografii, filozofię i język francuski. Na egzamin w obszarze ekonomiczno-społecznym składają się język francuski, matematyka, ekonomia, socjologia, historia. Ponadto wszyscy kandydaci obowiązkowo zdają egzamin z języka angielskiego.

Zasady przeprowadzania egzaminów sprawności fizycznej zostały określone w rozporządzeniu z 30 sierpnia 2021 r. w sprawie powszechnych egzaminów sportowych przeprowadzanych w trakcie egzaminów wstępnych do szkół wojskowych w celu rekrutacji oficerów (*Arrêté du 30 août 2021 relatif aux épreuves sportives communes aux concours d'entrée aux grandes écoles militaires de recrutement d'officiers*¹⁰). Kobiety i mężczyźni przystępują do takich samych testów sportowych, ale ich wyniki przeliczane są zgodnie z określonymi współczynnikami dla każdej płci. Wymogi testów sportowych obejmują: bieg na średnim dystansie 3000 m, sprint na 50 m, przepłynięcie dystansu 50 m stylem dowolnym, podciąganie na drążku wysokim oraz ćwiczenia mięśni brzucha.

Stopień oficerski w EMS można uzyskać także po: ukończeniu rocznego szkolenia przeznaczonego dla absolwentów szkół magisterskich, posiadających wykształcenie wyższe magisterskie lub dwuletniego szkolenia przeznaczonego dla absolwentów studiów inżynierskich, posiadających tytuł inżyniera.

Dla kandydatów wojskowych szkolenie na oficerów prowadzone jest w Szkole Ogólnowojskowej (*École militaire interarmes*¹¹; dalej: EMIA). Rekrutacja do EMIA prowadzona jest wewnętrznie wśród podoficerów i szeregowych, którzy przygotowani są do pełnienia funkcji dowódców w jednostkach operacyjnych sił lądowych. Szkolenie wstępne w EMIA trwa 2 lata i obejmuje multidyscyplinarne studia na poziomie licencjackim – 2 semestry szkolenia wojskowego oraz 2 semestry szkolenia akademickiego. Szkolenie wstępne może zostać uzupełnione o roczną aplikację specjalistyczną. W procesie rekrutacji mogą wziąć udział podoficerowie w wieku od 23 do 35 lat, mający dyplom ukończenia studiów wyższych,

⁹ <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIARTI000045016953/2022-01-14/>.

¹⁰ <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIARTI000044054219/2021-09-18/>.

¹¹ <https://www.st-cyr.terre.defense.gouv.fr/index.php/L-Academie/L-Ecole-militaire-Interarmes>.

którzy odbyli co najmniej 3-letnią czynną służbę wojskową oraz podoficerowie w wieku do 35 lat mający dyplom ukończenia drugiego cyklu kształcenia na poziomie szkoły średniej, szkoły zawodowej lub technicznej, którzy odbyli przynajmniej 3-letnią czynną służbę wojskową. Zasady przeprowadzania rekrutacji zostały określone w rozporządzeniu z 24 czerwca 2019 r. w sprawie konkursowych egzaminów wstępnych do Szkoły Ogólnowojskowej (*Arrêté du 24 juin 2019 relatif aux concours d'admission à l'école militaire interarmes prévus par l'article 5 du décret n° 2008-940 du 12 septembre 2008 portant statut particulier du corps des officiers des armes de l'armée de terre*¹²). Dla podoficerów mających ukończone studia wyższe proces rekrutacji obejmuje wstępną selekcję na podstawie dokumentów aplikacyjnych, testy fizyczne oraz rozmowę kwalifikacyjną. Kandydaci bez wyższego wykształcenia muszą zdać egzamin konkursowy w jednym z trzech obszarów kształcenia: humanistycznym, ekonomiczno-społecznym lub nauk ścisłych. Testy sprawności fizycznej obejmują: egzaminy w środowisku wodnym (bezdech oraz pływanie); ogólną sprawność mięśniową; wytrzymałość (bieg na 2400 m); wojskowy tor przeszkód. Nie przeprowadza się testów psychologicznych.

Za kształcenie oficerów w siłach powietrznych odpowiada Dyrekcja Zasobów Osobowych Sił Powietrznych. Studia realizowane są w Szkole Sił Powietrznych (*École de l'air et de l'espace*), która przygotowuje oficerów personelu latającego, baz sił powietrznych oraz mechaników. Kandydaci na oficerów mogą być cywilami lub wojskowymi. W przypadku kandydatów cywilnych szkolenie obejmuje 3 lata i kończy się uzyskaniem dyplomu inżynierskiego lub magisterskiego. Proces rekrutacji kandydatów uzależniony jest od wieku i poziomu dotychczasowej edukacji i został określony w rozporządzeniu z 28 kwietnia 2021 r. dotyczącym egzaminów konkursowych do Szkoły Sił Powietrznych (*Arrêté du 28 avril 2021 relatif aux concours sur épreuves d'admission à l'École de l'air et de l'espace prévus au 1° de l'article 4 du décret n° 2008-943 du 12 septembre 2008 portant statut particulier des corps des officiers de l'air, des officiers mécaniciens de l'air et des officiers des bases de l'air*¹³). Kandydaci, którzy ukończyli 2-letnie kursy przygotowujące do szkół wyższych (*Classe préparatoire aux grandes écoles*), muszą pomyślnie zdać egzaminy wstępne. Egzaminy można zdawać w czterech obszarach: matematyki i fizyki, fizyki i chemii, fizyki i nauk inżynierskich oraz fizyki i technologii. Dla kandydatów, którzy ukończyli studia wyższe na poziomie licencjackim lub magisterskim, na proces rekrutacyjny składa się pisemna aplikacja oraz rozmowa kwalifikacyjna. Ponadto wszyscy kandydaci muszą zdać egzamin z języka angielskiego oraz zaliczyć testy sprawności fizycznej. Nie przeprowadza się testów psychologicznych, natomiast – podobnie jak w przypadku kandydatów na oficerów sił lądowych – wymagane jest wypełnienie kwestionariusza medycznego zawierającego pytania o zdrowie psychiczne.

¹² <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000038702619/2021-08-17>.

¹³ <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000043466601/2022-03-03/>.

Kandydaci wojskowi na oficerów rekrutowani są w konkursach wewnętrznych (podobnie jak w Szkole Ogólnowojskowej). Nabór jest prowadzony wśród oficerów kontraktowych i podoficerów, którzy odbyli przynajmniej 3 lata czynnej służby wojskowej i mają mniej niż 33 lata.

W siłach morskich za kształcenie kandydatów na oficerów odpowiada Dyrekcja Personelu Wojskowego Sił Morskich. Jest ono realizowane w Szkole Morskiej (*École Navale*¹⁴). Szkoła Morska przygotowuje oficerów do dowodzenia w jednostkach operacyjnych sił morskich, tj. okrętach nawodnych i podwodnych, flotyllach lotnictwa morskiego. Szkoła kształci oficerów zawodowych marynarki wojennej, wyspecjalizowanych technicznych oficerów marynarki wojennej na kontrakcie (specjalności lotnictwa morskiego, tj. kontroler operacji lotniczych, kontroler ruchu lotniczego, koordynator taktyki lotniczej; specjalności informatyk i strażak morski) oraz wyspecjalizowanych sztabowych oficerów marynarki wojennej na kontrakcie (w zakresie dowodzenia, nauczania, psychologii). Studia trwają 3 lata, a po ich ukończeniu absolwenci uzyskują dyplom inżyniera oraz stopień porucznika marynarki.

Szkoła Morska przyjmuje także kandydatów cywilnych. Warunkiem przyjęcia jest pomyślne zdanie egzaminów konkursowych oraz testów sprawnościowych. Kandydaci na pierwszy rok studiów muszą mieć świadectwo maturalne, być w wieku od 17 do 22 lat oraz spełniać warunki fizyczne i zdrowotne. Kandydaci muszą odznaczać się sprawnością fizyczną oraz psychiczną określoną podczas wstępnych badań lekarskich. Kandydaci badani są pod kątem sprawności obręczy barkowej i kończyn górnych, miednicy i kończyn dolnych, ogólnego stanu zdrowia, wzroku, słuchu, rozpoznawania kolorów oraz stanu psychicznego. Częścią procesu rekrutacyjnego jest rozmowa z psychologiem. Egzamin konkursowe składają się z części pisemnej i ustnej, obejmującej matematykę, chemię, fizykę, informatykę oraz język obcy. Na drugi rok studiów mogą zostać przyjęci studenci, którzy ukończyli dwa lata studiów w jednej z partnerskich szkół inżynierskich (osoby przyjmowane na drugi rok studiów mogą uczestniczyć w programie, który umożliwia uzyskanie podwójnego dyplomu – szkoły inżynierskiej i wojskowej). Na trzeci rok studiów mogą zostać przyjęci studenci Szkoły Politechnicznej.

Jeśli chodzi o kandydatów cywilnych na oficera kontraktowego, to wymagane jest ukończenie studiów wyższych licencjackich, posiadanie odpowiednich predyspozycji fizycznych oraz odpowiedniego wieku (w zależności od specjalizacji, granica wieku wynosi 26, 27 lub 30 lat). Na proces rekrutacji składa się: wstępna rozmowa kwalifikacyjna, wojskowe badania lekarskie oraz rozmowa z psychologiem, test sprawnościowy, egzamin z języka angielskiego, rozmowa kwalifikacyjna przed komisją rekrutacyjną. Z kandydatami odbywającymi służbę wojskową przeprowadzana jest rekrutacja wewnętrzna.

¹⁴ <https://www.ecole-navale.fr/index.php/node/50836>.

Niemcy

W Niemczech w 2011 r. zniesiono powszechny obowiązek służby wojskowej. Od tego czasu do Bundeswehry powoływani są żołnierze zawodowi oraz żołnierze kontraktowi.

Przepisy ustawowe

Ogólne wymagania dotyczące kandydatów na oficerów niemieckich sił zbrojnych – żołnierzy Bundeswehry zostały określone w tzw. ustawie o żołnierzach (*Gesetz über die Rechtsstellung der Soldaten, Soldatengesetz*; dalej: SG)¹⁵. Zgodnie z § 1 SG żołnierze powoływani do służby w Niemczech otrzymują status żołnierza zawodowego (*Berufssoldat*) albo żołnierza kontraktowego (*Soldat auf Zeit*)¹⁶.

Zgodnie z § 37 SG do służby żołnierskiej mogą być powołani tylko ci kandydaci, którzy: są Niemcami w rozumieniu art. 116 Ustawy Zasadniczej; gwarantują, że zawsze będą opowiadać się za wolnym, demokratycznym państwem prawa w rozumieniu niemieckiej Ustawy Zasadniczej; posiadają charakter, predyspozycje psychiczne i fizyczne wymagane do pełnienia obowiązków żołnierza; nie wykazują zmiennych cech wyglądu, które nie są zgodne z wymogami rozporządzenia ustawowego, opisanego w § 4 ust. 4 SG. Federalne Ministerstwo Obrony (*Das Bundesministerium der Verteidigung*) może zezwolić na wyjątki w przypadku wymogu dotyczącego bycia Niemcem w rozumieniu art. 116 Ustawy Zasadniczej, jeśli istnieje taka potrzeba.

Zgodnie z § 38 SG do służby żołnierza zawodowego lub żołnierza tymczasowego nie może być powołana osoba, która:

- została skazana za przestępstwo przez sąd niemiecki na karę pozbawienia wolności powyżej jednego roku lub została skazana za czyn umyślny przewidziany w niemieckim ustawodawstwie i zagrożony karą na podstawie przepisów o zagrożeniu dla pokoju (*Friedensverrat*), zdradę stanu, czyn zagrażający demokratycznemu państwu prawa, zdradzie kraju (*Landesverrat*) lub czyn zagrażający bezpieczeństwu zewnętrznemu,
- została pozbawiona uprawnień do pełnienia funkcji publicznych,
- podlega środkom poprawczym i aresztowaniu zgodnie z § 64, 66, 66a lub 66b niemieckiego kodeksu karnego lub aresztowi prewencyjnemu zgodnie z przepisami § 7 lub § 106 ustawy o sądach dla nieletnich, o ile zastosowanie takiego środka resocjalizacyjnego nie zostało już zakończone.

¹⁵ <https://www.gesetze-im-internet.de/sg/BJNR001140956.html>.

¹⁶ Do służby żołnierza zawodowego może być również powołany każdy, kto dobrowolnie zobowiąże się do dożywotniej służby wojskowej. Do służby żołnierza kontraktowego może zostać powołany każdy, kto dobrowolnie zobowiąże się do odbycia służby wojskowej na czas oznaczony. Ochotniczą służbę wojskową jako szczególne zobowiązanie obywatelskie może odbyć każdy, kto się do niej zobowiąże, jednak obecnie nie przewiduje się wykorzystania takiej możliwości w praktyce.

Zgodnie z § 40 SG okres służby żołnierza kontraktowego wynosi maksymalnie 25 lat, ale nie dłużej niż do 62. roku życia. Dla oficerów służb medycznych, muzycznych i geoinformacyjnych Bundeswehry dopuszczalny jest okres służby do 65. roku życia.

Wymagania na stanowiska oficerskie

Szczegółowe wymagania dotyczące rozpoczęcia szkolenia oficerskiego, w tym dotyczące profilu psychologicznego kandydatów, określane są przez Bundeswehrę¹⁷. Wymagania stawiane kandydatom na oficerów Bundeswehry uzależnione są zarówno od ich planów dotyczących dalszej kariery, jak i wykształcenia posiadanego w momencie kandydowania do służby. Przewidywane ścieżki kształcenia dla kandydatów na oficerów uzależnione są od ich planów uzyskania docelowego wykształcenia (kierunek, specjalizacja)¹⁸, a także od rodzaju sił zbrojnych, w których zamierzają służyć¹⁹.

■ Wymagania dotyczące kandydatów do szkolenia oficerskiego, którzy mają wykształcenie średnie²⁰

Kandydaci do szkolenia oficerskiego muszą mieć ukończony 17. rok życia (osoby niepełnoletnie muszą uzyskać zgodę rodziców) i nieprzekroczony 29. rok życia. Na szkolenie przyjmowani są kandydaci legitymujący się maturą, dyplomem zawodowym lub maturą i ukończoną praktyką zawodową. Ponadto muszą zadeklarować minimalny okres zobowiązania zawodowego, które wynosi 13 lat w przypadku wojsk lądowych i marynarki wojennej. Dla służby lotniczej ten minimalny okres angażu wynosi 16 lat, zaś dla służby medycznej i weterynaryjnej – 17 lat.

Po złożeniu wniosku i pozytywnej weryfikacji formalnej kandydaci poddawani są ocenie kwalifikacyjnej. Ocena odbywa się w trakcie kilkudniowego testu przydatności (*Eignungstest*) przeprowadzanego w specjalnym ośrodku dla kadry kierowniczej Bundeswehry w Kolonii (*Assessmentcenter für Führungskräfte der Bundeswehr in Köln*). Ocenie takiej poddawani są zarówno kandydaci planujący karierę wojskową, jak i cywilną w Bundeswehrze.

W trakcie testu kandydat musi wykazać się umiejętnością samodzielnego działania, a także współpracy w grupie. Poniżej opisano elementy przebiegu testu.

¹⁷ <https://www.bundeswehrkarriere.de>.

¹⁸ Przewidziano odmienne ścieżki kariery oficerskiej dla osób zainteresowanych ukończeniem studiów wyższych i dla tych kandydatów, którzy nie planują zdobycia tytułu licencjata lub magistra.

¹⁹ Odrębne ścieżki kariery przewidziano dla kandydatów na oficerów piechoty, lotnictwa, marynarki wojennej, <https://www.bundeswehrkarriere.de/blueprint/servlet/blob/168496/a3d170fa3fd540ec762580b38d4aeb88/broschuere-offiziere-data.pdf>.

²⁰ <https://www.arbeitstipps.de/ausbildung-zum-offizier-bei-der-bundeswehr-voraussetzungen-bewerbungsablauf-im-ueberblick.html>.

■ Dzień 1

Test wspomagany komputerowo – CAT

Pierwszym testem jest tzw. test psychometryczny. Aby móc przeprowadzić tzw. procedurę testu psychometrycznego, Bundeswehra opracowała specjalne testy CAT (testy wspomagane komputerowo). Testy mają dać gwarancję przeprowadzenia selekcji w sposób jednolity i ustandaryzowany. Procedura jest stale udoskonalana, rozszerzana, dostosowywana do wyników diagnostyki psychologicznej, a także do aktualnych wymagań. Celem testów jest wskazanie mocnych i słabych stron kandydata oraz określenie jego możliwości do wykonywania zadań w docelowym miejscu pracy. Testy CAT wykorzystywane są także do badania osobowości i poziomu inteligencji potencjalnych kandydatów.

Badanie odbywa się za pomocą kwestionariusza wielokrotnego wyboru²¹. Test podstawowy składa się z 20 losowo dobranych pytań, na które kandydat powinien odpowiedzieć w ciągu 8 minut. Przykładowe testy podstawowe dostępne są na stronach internetowych Bundeswehry i współpracujących z nią wydawnictw²².

W trakcie testów określa się zdolności i umiejętności kandydata. Testy CAT dla kandydatów na oficerów w Bundeswehrze składają się z różnych zadań, a czas ich przeprowadzenia wynosi około 3,5 godziny. Warianty testów i czas niezbędny na ich przeprowadzenie różnią się w zależności od wybranej przez kandydata ścieżki kariery. Przy ich tworzeniu przyjęto regułę, zgodnie z którą stopień trudności pytania zadanego podczas testu zależy od odpowiedzi kandydata na poprzednie pytanie. Oznacza to, że jeśli udzielona odpowiedź jest prawidłowa, następne pytanie staje się trudniejsze, natomiast jeśli udzielona odpowiedź jest nieprawidłowa, następne pytanie jest nieco łatwiejsze.

W trakcie testu CAT sprawdzane są umiejętności z różnych dziedzin.

- Umiejętności posługiwania się językiem niemieckim. W teście z języka niemieckiego sprawdzane są umiejętności rozumienia i pisania w języku niemieckim. W tym celu zawarto między innymi pytania dotyczące rozumienia zbliżonych słów, terminów ogólnych lub analogicznych pojęć. Prawidłowa pisownia jest zwykle sprawdzana za pomocą zadań, w których spośród podanych wyrazów, należy wybrać te poprawnie zapisane.
- Umiejętności logicznego myślenia oraz umiejętności matematyczne. Kandydaci w tej części rozwiązują zadania z podstawowych działań arytmetycznych. Należą do nich między innymi działania w nawiasach, zadania na ciągach arytmetycznych, zadania tekstowe, obliczenia procentowe. Kandydaci na

²¹ Przygotowując się do testów CAT, kandydaci mogą korzystać z materiałów opracowanych przez Bundeswehrę. Na stronach Bundeswehr-Ausstellungstest.de prezentowane są liczne przykładowe zadania i pytania testowe.

²² https://www.einstellungstest-bundeswehr.de/bundeswehr-einstellungstest/cat-test-bundeswehr-computertest/#elementor-toc__heading-anchor-8.

oficerów przystępują także do testu kompetencji matematycznych – MKO (*Mathekompetenztest*)²³. Test kompetencji matematycznych składa się z 40 zadań, których rozwiązanie zajmuje około 90 minut²⁴.

- Umiejętności techniczne. W tej części zawarto pytania z dziedziny fizyki, elektrotechniki i mechaniki. Celem jest sprawdzenie poziomu inteligencji i umiejętności praktycznego rozumowania.
- Pamięć i koncentracja. W trakcie tego testu sprawdzana jest głównie pamięć krótkotrwała. Do popularnych zadań należy śledzenie linii czy badanie umiejętności percepcji przestrzeni.

Dodatkowo kandydaci, w zależności od planowanej ścieżki kariery, przystępują do testu z języka angielskiego. Zawarte w nim zadania zawierają treści sprawdzające umiejętności gramatyczne i znajomość słownictwa.

Podczas procesu rekrutacyjnego kandydaci do niemieckich sił zbrojnych poddawani są także testom osobowości (*Persönlichkeitstest*). Test osobowości, który jest częścią testu CAT, zawiera 116 osobistych pytań, które między innymi dotyczą sytuacji stresowych i problemowych, zagadnień związanych z alkoholem i narkotykami oraz mocnych i słabych stron kandydata.

W pierwszym dniu testu przydatności przeprowadzane są badania lekarskie i rozmowa kwalifikacyjna. Sprawdzany jest także sposób zachowania w grupie (ocenę przeprowadza się na podstawie udziału kandydatów w dyskusji grupowej, grze biznesowej czy w trakcie przedstawiania przez kandydata krótkiej prezentacji).

■ Dzień 2

Drugi dzień kwalifikacji przeznaczony jest na przeprowadzenie testu wydolnościowego.

■ Dzień 3

Trzeci dzień przeznaczony jest na ocenę predyspozycji kandydata do podjęcia studiów i próbę zaplanowania ścieżki jego kariery.

Jeżeli w procesie rekrutacyjnym kandydat nie zda egzaminu CAT, może go powtórzyć dopiero po upływie 2 lat od momentu ukończenia nieudanej rekrutacji.

²³ <https://www.einstellungstest-bundeswehr.de/bundeswehr-einstellungstest/bundeswehr-mathetest/>.

²⁴ Test składa się głównie z zadań z poziomu szkoły ponadgimnazjalnej oraz zadań logicznych i tekstowych. Podobnie jak w przypadku testu CAT, zadania arytmetyczne rozwiązuje się w procedurze wielokrotnego wyboru. Zadania tekstowe i logiczne zwykle odnoszą się do konkretnego kontekstu i opatrzone są informacjami, które wymagają dokonania poprawnej klasyfikacji.

■ **Wymagania dotyczące szkolenia oficerów, którzy mają wykształcenie średnie i planują uzyskanie dyplomu ukończenia studiów wyższych²⁵**

Kandydaci na oficerów są zobowiązani do ukończenia szkolenia wojskowego w szkole oficerskiej. Szkolenie takie trwa do roku. Kandydaci muszą spełniać warunki pozwalające na rozpoczęcie studiów uniwersyteckich.

Osoby, które zamierzają zdobyć dyplom licencjata lub magistra i jednocześnie chcą uzyskać stopień oficerski Bundeswehry, kierowane są na studia na jednej z dwóch uczelni uniwersyteckich Bundeswehry (w Hamburgu²⁶ lub Monachium²⁷). Dla kandydatów przewidziano możliwość edukacji na ponad 50 kierunkach.

Norwegia

W Norwegii oficerem (wg kodów NATO OF 1–9) norweskich sił zbrojnych (*Forsvarets*) może zostać osoba mająca akademickie i wojskowe wykształcenie oficerskie. Konieczne jest ukończenie podstawowego szkolenia oficerskiego (*Grunnleggende offisersutdanning*, GOU) na uczelni wojskowej. Oficerem może zostać również osoba, która uzyskała dyplom cywilnej uczelni wyższej, jeśli ukończy podstawowy kurs oficerski (GOK). Zgodnie z regulaminem edukacji w siłach zbrojnych²⁸ kandydaci do podstawowego szkolenia oficerskiego oraz podstawowego kursu oficerskiego, poza spełnieniem wymogów między innymi w zakresie obywatelstwa, edukacji, zdrowia, poświadczenia bezpieczeństwa i sprawności fizycznej, muszą zdać testy psychologiczne. Dokument nie określa charakteru tych testów. Dodatkowe wymogi mogą zostać określone przez władze uczelni wojskowej. W szczególnych przypadkach władze uczelni mogą również zdecydować o zwolnieniu kandydata ze spełnienia wymogów.

Nabór do uczelni wojskowych odbywa się w tzw. procesie naboru i selekcji (*Forsvarets opptak og seleksjon*, FOS). Zgodnie z informacjami zawartymi na stronie internetowej norweskich sił zbrojnych²⁹ podczas procesu naboru i selekcji predyspozycje kandydatów oceniane są w pięciu obszarach:

- zdolność bycia wzorcem, w tym między innymi obrona podstawowych wartości (szacunek, odpowiedzialność, odwaga), lojalność wobec organizacji, otwartość na informację zwrotną i uczenie się od innych, uczciwość, postępowanie zgodnie z własnymi wartościami,

²⁵ <https://www.bundeswehrkarriere.de/offizier-mit-studium/151100>.

²⁶ Die Helmut-Schmidt-Universität/Universität der Bundeswehr Hamburg (HSU/UniBw Hamburg), <https://www.hsu-hh.de/>.

²⁷ Universität der Bundeswehr München, <https://www.unibw.de/home>.

²⁸ *Reglement for utdanning i Forsvaret*, 15.06.2016, <https://www.nof.no/images/Marketing/lover%20og%20avtaler/saeravtaler%20for%20forsvaret/RUF/RUF.pdf>.

²⁹ <https://www.forsvaret.no/utdanning/forsvarets-opptak-og-seleksjon>.

- realizacja przydzielonych zadań, w tym między innymi podejmowanie inicjatywy, systematyczna praca i uwzględnianie wielu czynników podczas realizacji zadań, ustalanie właściwych priorytetów i rozwiązywanie problemów pojawiających się podczas realizacji zadań, wnoszenie wkładu w osiągnięcie celu i ustanawianie długoterminowych celów,
- odporność psychiczna, w tym między innymi jasność myślenia pod presją, radzenie sobie z trudnymi sytuacjami w życiu, stabilność emocjonalna, umiejętność dostosowania się w sytuacji niepewności, umiejętność stawienia czoła trudnym sytuacjom,
- interakcje, w tym między innymi umiejętności zdobywania zaufania innych, skutecznego komunikowania się, delegowania obszarów odpowiedzialności i jasnego określania ról podwładnych, wpływania na innych, motywowania i wspierania innych, okazywania zainteresowania innym i przyjmowania perspektywy innej osoby,
- rozwój, w tym między innymi przyczynianie się do elastyczności, kreatywności i innowacyjności proponowanych rozwiązań, niezależność oraz chęć i zdolność rozwoju, identyfikowanie i pobudzanie innowacyjności, niezależności i refleksji u podwładnych³⁰.

Wielka Brytania

W Wielkiej Brytanii przewiduje się kilka ścieżek rekrutacji oficerów.

Pierwsza ścieżka to bezpośrednia kwalifikacja (*direct entry*)³¹, a oficer wyszkolony w tym trybie określany jest mianem regularnego oficera (*regular officer*). Kandydat na oficera uczestniczący w rekrutacji w bezpośredniej kwalifikacji musi mieć między 17 lat 9 miesięcy i 28 dni a 28 lat i 11 miesięcy. Kandydat na oficera może być zarówno absolwentem szkoły średniej, jak i absolwentem szkoły wyższej. Kandydaci na oficerów, którzy są absolwentami szkoły średniej, powinni legitymować się odpowiednio wysokimi wynikami egzaminu A-levels (brytyjski odpowiednik matury).

Pierwszy etap rekrutacji polega na złożeniu online wniosku, drugi etap stanowi rozmowa kwalifikacyjna z rekruterem wojskowym. Trzeci etap to ocena dokonywana przez oficerską komisję rekrutacyjną (*Army Officer Selection Board*; dalej: AOSB)³² w wojskowym ośrodku szkoleniowym w Westbury. Ocena AOSB

³⁰ Powyższe informacje podano na podstawie tłumaczenia mechanicznego z języka norweskiego na język angielski.

³¹ *Options: Regular Officer (direct entry)*, <https://apply.army.mod.uk/what-we-offer/regular-officer/officer-direct-entry>; *Regular Officer*, <https://apply.army.mod.uk/what-we-offer/regular-officer>.

³² *Army Officer Selection*, <https://apply.army.mod.uk/how-to-join/joining-process/officer-recruitment-steps/army-officer-selection>.

składa się z dwóch części: przygotowawczej (*briefing*) i głównej (*main board*). Część przygotowawcza oceny AOSB trwa dwa dni. W trakcie części przygotowawczej kandydaci na oficerów są informowani o przebiegu i celu oceny AOSB oraz przechodzą wstępne testy sprawności fizycznej oraz wstępne testy zdolności poznawczych. Na podstawie wyników testów sprawnościowych i testów zdolności poznawczych uzyskanych podczas części przygotowawczej kandydatów na oficerów dzieli się na cztery grupy: kandydaci gotowi do bezwzględnego przystąpienia do części głównej oceny AOSB; kandydaci, którym proponuje się przystąpienie do części głównej oceny AOSB w późniejszym terminie, zwykle od 3 do 24 miesięcy później, by umożliwić np. poprawę wskazanych elementów przygotowania fizycznego; kandydaci, którym rekomenduje się rezygnację z udziału w części głównej AOSB; kandydaci, których ze względu na niezadowalające wyniki nie dopuszcza się do części głównej oceny AOSB.

Część główna oceny AOSB trwa cztery dni. Podczas części głównej kandydaci na oficerów przechodzą testy sprawności fizycznej (np. biegi, tor przeszkód), testy zdolności poznawczych (np. zdolność logicznego myślenia, wiedza o zagadnieniach wojskowych, wiedza ogólna, wywiady z rekruterami) oraz otrzymują zadania mające sprawdzić zdolności przywódcze. Kandydaci na oficerów, którzy przekroczą określony limit punktów w części głównej oceny AOSB, zostają zakwalifikowani na szkolenie kadry oficerskiej. Szkolenie odbywa się w Królewskiej Akademii Wojskowej w Sandhurst (*Royal Military Academy Sandhurst*) i obejmuje kursy wojskowe, akademickie oraz praktyczne; trwa ono 44 tygodnie³³. Sandhurst nie jest szkołą wyższą – ukończenie szkolenia kadry oficerskiej nie jest równoznaczne z uzyskaniem wyższego wykształcenia. Ci kandydaci na oficerów, którzy zakwalifikowali się do Sandhurst po ukończeniu szkoły średniej i pragną uzyskać wyższe wykształcenie, mogą – równolegle ze szkoleniem kadry oficerskiej i służbą wojskową – kształcić się na Uniwersytecie w Reading na kierunku studia strategiczne. Omówiony proces rekrutacyjny oraz szkolenie kadry oficerskiej przebiega jednakowo zarówno dla kandydatów na oficerów służby czynnej, jak i rezerwy³⁴.

Testy przeprowadzane podczas oceny AOSB nie są testami psychologicznymi czy testami osobowości. Są to testy kognitywne, sprawdzające zdolności poznawcze, takie jak np. rozumowanie logiczne, rozumowanie matematyczne, czytanie ze zrozumieniem, orientacja przestrzenna, spostrzegawczość, zapamiętywanie³⁵.

³³ *Officer recruitment steps*, <https://apply.army.mod.uk/how-to-join/joining-process/officer-recruitment-steps>.

³⁴ *Officer Recruitment Steps. Reservist*, <https://apply.army.mod.uk/how-to-join/joining-process/officer-recruitment-steps>.

³⁵ *What is the British Army aptitude test?*, <https://www.militaryaptitudetests.org/employers/british-army/>; *How to Prepare for Assessment*, <https://apply.army.mod.uk/how-to-join/joining-process/soldier-recruitment-steps/soldier-assessment>.

Druga ścieżka rekrutacji oficerów to kwalifikacja specjalistów (*professionally qualified officer*)³⁶. Ta droga rekrutacji dotyczy przede wszystkim lekarzy, dentyistów, pielęgniarek, farmaceutów, weterynarzy, specjalistów ds. ochrony środowiska, prawników itp., a także studentów tych kierunków i specjalności, którzy po ukończeniu drugiego roku studiów mogą uzyskać stypendium na pokrycie kosztów pozostałego toku studiów oraz otrzymać jednorazową kwotę pieniężną po ukończeniu szkolenia kadry oficerskiej w Sandhurst. Kandydaci na oficerów uczestniczący w rekrutacji w tym trybie powinni co do zasady mieć nie więcej niż 26 lat. Kandydaci odbywają rozmowę z komisją rekrutacyjną (*selection board*), a ci, którzy zostaną zakwalifikowani, odbywają szkolenie dla kadry oficerskiej w Sandhurst. Szkolenie kandydatów na oficerów będących specjalistami jest skrócone – trwa 10 tygodni (*short commissioning course*) i obejmuje przede wszystkim kształtowanie umiejętności przywódczych i umiejętności o charakterze wojskowym.

Trzecia ścieżka rekrutacji to staż oficerski (*Army Officer Internship*)³⁷. Ten tryb rekrutacji dotyczy osób, które mają między 17 lat 10 miesięcy i 28 dni a 28 lat, uzyskają odpowiedni wynik na egzaminie wstępnym do szkoły wyższej (*Universities and Colleges Admissions Service, UCAS*), odbędą rozmowę kwalifikacyjną z rekruterem i uzyskają odpowiedni wynik podczas (omówionej wyżej) oceny AOSB. Osoby zakwalifikowane odbywają szkolenie kadry oficerskiej w Sandhurst, a po jego ukończeniu otrzymują przydział do jednostki wojskowej na 6–18 miesięcy. Po upływie tego czasu można wybrać między pozostaniem w służbie czynnej, przejściem do rezerwy lub rezygnacją ze służby wojskowej.

Czwarta ścieżka to rekrutacja za pośrednictwem programu stypendialnego (*Army Officer Scholarship Scheme*)³⁸. Rocznie przyznaje się 100 stypendiów. Program stypendialny skierowany jest do uczniów szkół średnich w wieku 16–18 lat. By uzyskać stypendium, należy uzyskać odpowiedni wynik na egzaminie *General Certificate of Secondary Education*, tj. egzaminie zdawanym przez uczniów piątej klasy szkoły średniej, a następnie odbyć rozmowę kwalifikacyjną z rekruterem wojskowym oraz uzyskać wymagany wynik podczas (omówionej wyżej) oceny AOSB. Uczniowie, którzy spełniają te kryteria, uzyskują stypendium do końca nauki w szkole średniej oraz, po ukończeniu szkoły średniej, rozpoczynają szkolenie kadry oficerskiej w Sandhurst.

Piąta ścieżka to rekrutacja, w której biorą udział żołnierze będący w służbie czynnej. Dla kandydatów na oficerów, którzy biorą udział w rekrutacji na szko-

³⁶ *Options: Professionally Qualified Officer*, <https://apply.army.mod.uk/what-we-offer/regular-officer/professionally-qualified-officers>.

³⁷ *Options: Army Officer Internship*, <https://apply.army.mod.uk/what-we-offer/regular-officer/internships>.

³⁸ *Options: Scholarship*, <https://apply.army.mod.uk/how-to-join/entryoptions/officer-scholarship>.

lenie kadry oficerskiej będąc żołnierzami w służbie czynnej (w stopniu nieoficerskim), przebieg procesu rekrutacyjnego i szkolenia oficerskiego jest zbliżony lub taki sam jak dla kandydatów na oficerów „z zewnątrz”. Kandydaci na oficerów będący żołnierzami w służbie czynnej muszą uzyskać odpowiedni wynik podczas oceny AOSB oraz muszą ukończyć szkolenie kadry oficerskiej w Sandhurst. Istnieją pewne różnice, które zależą od tego, czy dany kandydat na oficera jest podoficerem, czy ma niższy stopień wojskowy.

Kandydaci na oficerów, którzy są podoficerami (*warrant officer* lub *senior non-commissioned officers*), muszą uzyskać odpowiedni wynik podczas oceny komisji rekrutacyjnej dla żołnierzy starszych stopniem (*Senior Soldier Assessment Board*, SSAB), która stanowi odpowiednik oceny AOSB, a następnie ukończyć szkolenie kadry oficerskiej w Sandhurst w trybie skróconym (4 tygodnie). Rekrutacja i szkolenie kadry oficerskiej odbywane przez podoficerów określane jest mianem późnej kwalifikacji (*late entry*)³⁹.

Kandydaci na oficerów, którzy są żołnierzami w służbie czynnej w stopniu niższym niż podoficerski (*enlisted ranks*), obowiązani są uzyskać odpowiedni wynik podczas oceny AOSB i ukończyć szkolenie kadry oficerskiej w Sandhurst – na takich samych zasadach, jak kandydaci na oficerów rekrutowani „z zewnątrz”. Mogą oni jednak wziąć udział w specjalnym programie szkoleniowym, który przygotowuje żołnierzy do oceny AOSB i późniejszego szkolenia kadry oficerskiej w Sandhurst. Program szkolenia potencjalnych oficerów (*Potential Officer Development Program*, PODP)⁴⁰ jest organizowany przez wojsko. Przełożony, który dostrzeże w żołnierzu w służbie czynnej cechy świadczące o tym, że dany żołnierz ma potencjał, by ukończyć szkolenie kadry oficerskiej i uzyskać stopień oficerski, może – w przypadku zainteresowania ze strony żołnierza – skierować go na szkolenie PODP. Szkolenie jest organizowane w Sandhurst i służy ćwiczeniu zdolności komunikacyjnych, poprawie wiedzy o historii, stosunkach międzynarodowych, kulturze, a także kształtowaniu zdolności przywódczych.

Stany Zjednoczone

W Stanach Zjednoczonych przewiduje się kilka możliwości uzyskania stopnia oficerskiego⁴¹. Należą do nich:

³⁹ *Late Entry (LE) Commissioning Process*, <https://bootcampmilitaryfitnessinstitute.com/military-training/armed-forces-of-the-united-kingdom/british-army-phase-1-initial-military-training/british-army-late-entry-le-commissioning-process/>.

⁴⁰ <https://bootcampmilitaryfitnessinstitute.com/military-training/armed-forces-of-the-united-kingdom/british-army-recruitment-selection-overview/the-british-armys-potential-officer-development-programme-podp/>.

⁴¹ *Becoming an Officer*, <https://www.todaymilitary.com/joining-eligibility/becoming-military-officer>.

- ukończenie uczelni wojskowej jednego z rodzajów sił zbrojnych⁴²,
- ukończenie szkolenia dla kandydatów na oficerów, określanego mianem *Officer Candidate School* (OCS) lub *Officer Training School* (OTS). Szkolenie OCS/OTS⁴³ jest przeznaczone dla absolwentów cywilnych szkół wyższych, trwa kilka miesięcy, służy kształtowaniu cech przywódczych i umiejętności o charakterze wojskowym,
- ukończenie szkolenia korpusu oficerów rezerwy (*Reserve Officers' Training Corps*; dalej: ROTC⁴⁴) jednego z rodzajów sił zbrojnych. Szkolenie ROTC przeznaczone jest dla studentów cywilnych szkół wyższych. Studenci, oprócz studiów na „niewojskowym” kierunku, równoległe realizują 2-, 3- lub 4-letnie szkolenie (w zależności od rodzaju sił i opcji wybranej przez kandydata na oficera) kształtujące cechy przywódcze i umiejętności o charakterze wojskowym, zaś po jego ukończeniu mogą przejść do służby czynnej lub rezerwy,
- mianowanie bezpośrednie (*direct commission*) dotyczące wysoko wykwalifikowanych specjalistów, takich jak np. lekarze, inżynierowie, którzy przechodzą skrócone szkolenie wojskowe,
- ukończenie podczas pełnienia czynnej służby wojskowej (w stopniu nieoficerskim) szkolenia dla kandydatów na oficerów w ramach programu szkoleniowego *Green to Gold* („od zieleni do złota”).

Kandydat na oficera musi być: obywatelem amerykańskim; w wieku wymaganym dla danego rodzaju szkolenia (17–23 lata w przypadku uczelni wojskowej, 19–32 lata w przypadku OCS/OTS, 17–27 lat w przypadku ROTC); musi spełnić określone warunki fizyczne (należy uzyskać odpowiedni wynik w testach oceniających sprawność fizyczną oraz odpowiedni wynik badania lekarskiego sprawdzającego ogólny stan zdrowia, a także spełnić określone wymogi odnośnie do wzrostu, wagi); musi uzyskać odpowiednio wysoki wynik testu kwalifikującego, którego celem jest sprawdzenie wiedzy ogólnej oraz zdolności kognitywnych; oraz musi uzyskać poświadczenie bezpieczeństwa. Podczas rekrutacji kandydatów na oficerów nie stosuje się testów psychologicznych.

W trakcie rekrutacji kandydatów na oficerów poszczególne rodzaje sił zbrojnych oraz poszczególne uczelnie wojskowe i programy szkoleniowe stosują od-

⁴² Federalne uczelnie wojskowe to: U. S. Military Academy w West Point, Nowy Jork; U.S. Naval Academy w Annapolis, Maryland; U. S. Air Force Academy w Colorado Springs, Colorado; U. S. Coast Guard Academy w New London, Connecticut; U.S. Merchant Marine Academy w King's Point, Nowy Jork. Przedstawione sposoby uzyskania stopnia oficerskiego odnoszą się do wszystkich rodzajów sił zbrojnych, choć występują pewne odrębności między poszczególnymi rodzajami sił zbrojnych, np. Korpus Piechoty Morskiej (*US Marine Corps*) jako alternatywę dla szkoleń OCS/OTS i ROTC przewiduje szkolenie dowódców plutonu (*Platoon Leaders Class*).

⁴³ *Officer Candidate School*, <https://www.goarmy.com/careers-and-jobs/find-your-path/army-officers/ocs.html>.

⁴⁴ *Army ROTC*, <https://www.army.mil/rotc/>.

różne testy kwalifikacyjne. Jednak testy – choć różnią się nazwą, liczbą części składowych, liczbą pytań itd. – są co do zasady zbliżone. Ich celem jest sprawdzenie ogólnej wiedzy kandydatów na oficerów oraz innych umiejętności, takich jak np. czytanie ze zrozumieniem, logiczne myślenie, zdolności matematyczne, komunikacyjne, obserwacyjne. Ze względu na dużą liczbę pytań i długi czas trwania egzaminu sprawdzają również umiejętność koncentracji i działania pod presją czasu (np. test kwalifikacyjny dla kandydatów na oficerów do sił powietrznych trwa 213 minut – w tym czasie należy rozwiązać 470 zadań sprawdzających między innymi umiejętności matematyczne, umiejętność logicznego myślenia, postrzeganie przestrzenne).

Przy ocenie kandydatów na oficerów stosuje się „cywilne” testy wykorzystywane podczas rekrutacji do szkół wyższych: *Scholastic Assessment Test* (SAT) oraz *American College Test* (ACT) w połączeniu z testami sprawdzającymi zdolności poznawcze szczególnie cenione w danym rodzaju sił zbrojnych czy w danym programie szkoleniowym.

Test SAT składa się z dwóch części: czytanie ze zrozumieniem i pisanie (*evidence-based reading and writing*) oraz matematyka (*math*), natomiast test ACT składa się z czterech części: język angielski (*English*), matematyka (*mathematics*), czytanie ze zrozumieniem (*reading*), logiczne rozumowanie (*science reasoning*).

Testy sprawdzające zdolności poznawcze kandydatów na oficerów często pokrywają się w znacznym stopniu z zakresem tematycznym testu dla kandydatów na żołnierzy (*Armed Services Vocational Aptitude Battery*, ASVAB⁴⁵). Test ASVAB obejmuje dziewięć obszarów: wiedza ogólna (*general science*), wnioskowanie arytmetyczne (*arithmetic reasoning*), znajomość słownictwa (*word knowledge*), czytanie ze zrozumieniem (*paragraph comprehension*), matematyka (*mathematics knowledge*), elektronika (*electronics information*), wiedza o mechanice samochodowej (*automotive and shop information*), rozumienie mechaniki (*mechanical comprehension*), postrzeganie relacji przestrzennych (*assembling objects*).

Przykładowo, w Fort Benning w stanie Georgia prowadzony jest program szkoleniowy OCS kształcący oficerów Sił Lądowych (*US Army*) i Gwardii Narodowej (*National Guard*). Kandydaci na oficerów muszą legitymować się odpowiednim wynikiem „cywilnego” egzaminu SAT lub ACT oraz uzyskać odpowiedni wynik na teście ogólnym (*General Technical*, GT), na który składają się trzy części z testu ASVAB: wnioskowanie arytmetyczne, znajomość słownictwa, czytanie ze zrozumieniem. W Newport w stanie Rhode Island prowadzony jest program szkoleniowy OCS kształcący oficerów Marynarki Wojennej (*US Navy*). Na niektóre stanowiska służbowe lub specjalności od kandydatów na oficerów wymaga się wyższego wykształcenia w odpowiednich dyscyplinach (np. inżynieria, energetyka jądrowa, chemia, oceanografia) lub zaliczenia w szkole wyższej określonej liczby kursów w tych dyscyplinach. Kandydaci muszą uzyskać

⁴⁵ <https://www.military.com/join-armed-forces/asvab>.

odpowiedni wynik w teście predyspozycji oficerskich (*Officer Aptitude Rating*, OAR), na który składają się: matematyka, mechanika i czytanie ze zrozumieniem. Natomiast w Montgomery w stanie Alabama prowadzony jest program szkoleniowy OTS kształcący oficerów Sił Powietrznych (*US Air Force*). Kandydaci na oficerów muszą zaliczyć test kwalifikacyjny oficerów Sił Lotniczych (*Air Force Officer Qualifying Test*, AFOQT) sprawdzający wiedzę ogólną i zdolności kognitywne, między innymi umiejętności matematyczne, umiejętność logicznego myślenia, zdolności obserwacyjne, orientację przestrzenną. Test składa się z 12 części skonstruowanych w ten sposób, by mierzyć predyspozycje do ukończenia przez kandydata na oficera poszczególnych programów treningowych, np. część nawigacyjno-techniczna mierzy predyspozycje do ukończenia szkolenia nawigacyjnego.

Będący w czynnej służbie wojskowej żołnierze spoza korpusu oficerów mogą uzyskać stopień oficerski dzięki udziałowi w programie szkoleniowym *Green to Gold*. Ten program szkoleniowy jest co do zasady realizowany za pośrednictwem wspomnianego wcześniej szkolenia ROTC, a więc umożliwia podjęcie studiów na cywilnej uczelni i uzyskanie wyższego wykształcenia oraz jednocześnie realizowanie szkolenia wojskowego kształtującego cechy przywódcze i umiejętności o charakterze wojskowym. Żołnierze będący w czynnej służbie wojskowej muszą podczas rekrutacji i podczas szkolenia spełnić te same wymogi, co kandydaci na oficerów „z zewnątrz”. Pewne różnice między kandydatami na oficerów będącymi żołnierzami w czynnej służbie wojskowej a pozostałymi kandydatami na oficerów polegają na długości studiów oraz sposobie finansowania – co opisano niżej.

Dostępne są trzy rodzaje programu szkoleniowego *Green to Gold*⁴⁶: 1) ze stypendium (*scholar option*): żołnierz zawiesza czynną służbę wojskową, by odbyć 2-, 3- lub 4-letnie studia, wojsko pokrywa koszt studiów (czesne, zakwaterowanie) do wysokości 10 tys. dolarów oraz zapewnia stypendium w wysokości 420 dolarów miesięcznie; 2) podczas czynnej służby wojskowej (*active duty option*): żołnierz pozostaje w czynnej służbie wojskowej, jest skierowany na uczelnię i jest obowiązany w ciągu 2 lat ukończyć studia, żołnierz pokrywa koszt studiów; 3) bez stypendium (*non-scholarship option*): żołnierz zawiesza czynną służbę wojskową, jest obowiązany w ciągu 2 lat ukończyć studia, żołnierz pokrywa koszt studiów i otrzymuje stypendium w wysokości 420 dolarów miesięcznie.

⁴⁶ *Green to Gold ROTC Program*, <https://www.armyupress.army.mil/Journals/NCO-Journal/Archives/2017/November/NCO-to-Officer/>; *Army ROTC Green to Gold*, <https://www.goarmy.com/rotc/enlisted-soldiers.html>; *Green to Gold Program*, [https://www.uncsu.edu/academics/collegGreen to Gold ROTC Programes-schools-and-departments/university-college/army-rotc/green-to-gold](https://www.uncsu.edu/academics/collegGreen%20to%20Gold%20ROTC%20Programes-schools-and-departments/university-college/army-rotc/green-to-gold).

Bibliografia

Akty prawne

■ Prawo francuskie

Arrêté du 24 juin 2019 relatif aux concours d'admission à l'école militaire interarmes prévus par l'article 5 du décret n° 2008-940 du 12 septembre 2008 portant statut particulier du corps des officiers des armes de l'armée de terre, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000038702619/2021-08-17>.

Arrêté du 28 avril 2021 relatif aux concours sur épreuves d'admission à l'École de l'air et de l'espace prévus au 1° de l'article 4 du décret n° 2008-943 du 12 septembre 2008 portant statut particulier des corps des officiers de l'air, des officiers mécaniciens de l'air et des officiers des bases de l'air, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000043466601/2022-03-03/>.

Arrêté du 30 août 2021 relatif aux épreuves sportives communes aux concours d'entrée aux grandes écoles militaires de recrutement d'officiers, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIARTI000044054219/2021-09-18/>.

Arrêté du 5 janvier 2022 relatif aux concours d'admission à l'École spéciale militaire de Saint-Cyr, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIARTI000045016953/2022-01-14/>.

■ Prawo niemieckie

Soldatengesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 30.05.2005, Bundesgesetzblatt Jahrgang 2005 Teil I, ausgegeben 30.05.2005, Seite 1482, <https://www.gesetze-im-internet.de/sg/BJNR001140956.html>.

■ Prawo norweskie

Reglement for utdanning i Forsvaret, 15.06.2016, <https://www.nof.no/images/Marketing/lover%20og%20avtaler/saeravtaler%20for%20forsvaret/RUF/RUF.pdf>.

Inne

Army Officer Selection, <https://apply.army.mod.uk/how-to-join/joining-process/officer-recruitment-steps/army-officer-selection>.

Army ROTC, <https://www.army.mil/rotc/>.

Army ROTC Green to Gold, <https://www.goarmy.com/rotc/enlisted-soldiers.html>.

Ausbildung zum Offizier bei der Bundeswehr: Voraussetzungen & Bewerbungsablauf im Überblick, <https://www.arbeitstipps.de/ausbildung-zum-offizier-bei-der-bundeswehr-voraussetzungen-bewerbungsablauf-im-ueberblick.html>.

Becoming an Officer, <https://www.todaymilitary.com/joining-eligibility/becoming-military-officer>.

Bundeswehrkarriere, <https://www.bundeswehrkarriere.de>.

Cat-test bundeswehr, https://www.einstellungstest-bundeswehr.de/bundeswehr-einstellungstest/cat-test-bundeswehr-computertest/#elementor-toc__heading-anchor-8.

- Die Helmut-Schmidt-Universität/Universität der Bundeswehr Hamburg (HSU/UniBw Hamburg), <https://www.hsu-hh.de/>.
- École des commissaires des armées, <https://www.defense.gouv.fr/commissariat/nos-ecoles/ecole-des-commissaires-des-armees>.
- École des officiers de la gendarmerie, nationale <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/eogn/>.
- École militaire interarme, <https://www.stcyr.terre.defense.gouv.fr/index.php/L-Academie/L-Ecole-militaire-Interarmes>.
- École militaires de santé des armées, <https://www.emslb.defense.gouv.fr/esa>.
- École nationale supérieure de techniques avancées Bretagne, <https://www.ensta-bretagne.fr/fr>.
- École Navale, <https://www.ecole-navale.fr/index.php/node/50836>.
- École Polytechnique, <https://www.polytechnique.edu/>.
- École spéciale militaire de Saint-Cyr, <https://www.st-cyr.terre.defense.gouv.fr/index.php/L-Academie/L-Ecole-Speciale-Militaire-de-Saint-Cyr>.
- Forsvarets opptak og seleksjon (FOS)*, <https://www.forsvaret.no/utdanning/forsvarets-opptak-og-seleksjon>.
- Green to Gold Program*, <https://www.unctfsu.edu/academics/collegGreen>.
- Green to Gold ROTC Program*, <https://www.armyupress.army.mil/Journals/NCO-Journal/Archives/2017/November/NCO-to-Officer/>.
- How to Prepare for Assessment*, <https://apply.army.mod.uk/how-to-join/joining-process/soldier-recruitment-steps/soldier-assessment>.
- Late Entry (LE) Commissioning Process*, <https://bootcampmilitaryfitnessinstitute.com/military-training/armed-forces-of-the-united-kingdom/british-army-phase-1-initial-military-training/british-army-late-entry-le-commissioning-process/>.
- Mathekompetenztest*, <https://www.einstellungstest-bundeswehr.de/bundeswehr-einstellungstest/bundeswehr-mathetest/>.
- Officer Candidate School*, <https://www.goarmy.com/careers-and-jobs/find-your-path/army-officers/ocs.html>.
- Officer Application Process*, <https://apply.army.mod.uk/how-to-join/joining-process/officer-recruitment-steps>.
- Officer Recruitment Steps. Reservist*, <https://apply.army.mod.uk/how-to-join/joining-process/officer-recruitment-steps>.
- Offizierin/Offizier (m/w/d) mit Studium*, <https://www.bundeswehrkarriere.de/offizierin-mit-studium/151100>.
- Options: Army Officer Internship*, <https://apply.army.mod.uk/what-we-offer/regular-officer/internships>.
- Options: Professionally Qualified Officer*, <https://apply.army.mod.uk/what-we-offer/regular-officer/professionally-qualified-officers>.
- Options: Regular Officer (direct entry)*, <https://apply.army.mod.uk/what-we-offer/regular-officer/officer-direct-entry>.

Options: Scholarship, <https://apply.army.mod.uk/how-to-join/entryoptions/officer-scholarship>.

Potential Officer Development Program, <https://bootcampmilitaryfitnessinstitute.com/military-training/armed-forces-of-the-united-kingdom/british-army-recruitment-selection-overview/the-british-armys-potential-officer-development-programme-podp/>.

Questionnaire de sante prealable à l'engagement, <https://www.stcyr.terre.defense.gouv.fr/index.php/content/download/14271/86752/file/Questionnaire%20de%20sante%20prealable%20%C3%A0%20l'engagement.pdf>.

Regular Officer, <https://apply.army.mod.uk/what-we-offer/regular-officer>.

The ASVAB Test, <https://www.military.com/join-armed-forces/asvab>.

Universität der Bundeswehr München, <https://www.unibw.de/home>.

What is the British Army aptitude test?, <https://www.militaryaptitudetests.org/employers/british-army/>.